

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-674-4-53>

PHASES OF INVESTMENT MEDIATION DEVELOPMENT IN INTERNATIONAL LAW

ЕТАПИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ МЕДІАЦІЇ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Salo A. M.

PhD Candidate

*Ivan Franko National University of Lviv
Lviv, Ukraine*

Сало А. М.

аспірант

*Львівський національний університет
імені Івана Франка
м. Львів, Україна*

Інвестиційна медіація є добровільним, структурованим, конфіденційним процесом врегулювання спорів між інвестором і приймаючою державою (міжнародною організацією, уповноваженим органом), що виник з відносин, пов'язаних з інвестиціями, за допомогою незалежного та неупередженого посередника – медіатора, який не має вирішального впливу на результат, але сприяє конструктивному діалогу. Сьогодні інвестиційна медіація дедалі більше визнається не лише як альтернатива арбітражу, а також перспективний напрям міжнародного врегулювання спорів, здатний знизити витрати, зберегти партнерські відносини між сторонами та сприяти стабільності інвестиційного клімату. Щоб зрозуміти особливості цього інституту, необхідно звернутися до витоків – дослідити історію її становлення медіації як правового явища. Водночас це питання залишається майже недослідженим, що зумовлює особливу актуальність та науковий інтерес до нього.

На основі проведеного аналізу, у розвитку інвестиційної медіації можна виділити п'ять етапів її становлення.

На першому етапі відбувається зародження самої ідеї посередництва (до середини ХХ століття). Цей етап починається з появи посередництва у античний час і до формування на міжнародному рівні посередництва як правового інструменту наприкінці ХІХ – початку ХХ століття. Важливим етапом стали Гаазькі конвенції 1899 і 1907 років, які вперше закріпили принципи медіації та добрих послуг як способів мирного врегулювання спорів між державами [1, с. 329].

Другий етап характеризується інституціоналізацією міжнародного інвестиційного права (1945-1980-ті роки). Після Другої світової війни міжнародна спільнота усвідомила потребу в стабільних механізмах регулювання іноземних інвестицій. Важливою віхою став Вашинг-

тонський договір 1965 року [2], який створив Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів (ICSID) та укладення двосторонніх інвестиційних угод (BITs). Хоча ці договори у зазначений період ще не містили положень про медіацію, вони заклали основу для майбутнього розмежування арбітражу, примирення і медіації як окремих способів вирішення спорів.

Третій етап знаменується нормативним оформленням медіації, в тому числі інвестиційної медіації у міжнародному праві (1980–2010 роки). У цей період медіація поступово набуває статусу визнаного інструменту міжнародного врегулювання спорів, зокрема інвестиційних. У 1980 році було прийнято Правила примирення ЮНСІТРАЛ (Conciliation Rules), які закріпили основні принципи нейтральності, добровільності та конфіденційності процедури [3, с. 422], Типовий закон ЮНСІТРАЛ про міжнародну комерційну погоджувальну процедуру (2002 рік) у якому терміни "примирення" і "медіація" фактично стали взаємозамінними [4]. Саме з цього часу медіація як спосіб вирішення інвестиційних спорів включається до міжнародних інвестиційних договорів.

На четвертому етапі відбувається інституційне закріплення інвестиційної медіації, з'являються перші інвестиційні справи, що були вирішені шляхом медіації (2010–2020 роки). У 2018 році ЮНСІТРАЛ прийняла оновлену редакцію Типового закону [5], який прямо визнав "медіацію" окремим інститутом, а не лише формою примирення. У 2019 році була підписана Сінгапурська конвенція [6], яка встановила міжнародний механізм визнання і виконання мирових угод, укладених у результаті медіації. Міжнародні неурядові організації почали створювати спеціалізовані регламенти (правила) розгляду інвестиційних спорів шляхом медіації, зокрема, Міжнародна асоціація юристів (ІВА) у 2012 році [7], Міжнародна торгова палата (ІСС) у 2014 році [8], Конференція за Договором до Енергетичної хартії (ЕСТ) у 2016 році [9] та інші.

П'ятий етап (2020-ті роки – дотепер) характеризується подальшим інституційним оформленням, цифровізацією та глобальною інтеграцією. У 2022 році ICSID розробив Медіаційні правила [10], у 2023 році Робоча група III ЮНСІТРАЛ прийняла Типові правила медіації та Кодекс поведінки арбітрів і суддів, що створюють уніфіковані стандарти поведінки в інвестиційних спорах [11], у 2025 році створено Міжнародну організацію з медіації (IOMed) [12]. Варто зазначити, що сучасний етап позначається розвитком онлайн-медіації, поєднанням медіаційних та арбітражних процедур (Med-Arb), а також активною підтримкою з боку міжнародних організацій.

Ці етапи демонструють закономірність переходу від неформального посередництва до високорозвиненого міжнародного інституту з уніфікованими стандартами поведінки та процедурної прозорості.

Таким чином, інвестиційна медіація є результатом комплексного історичного процесу, у якому взаємодіяли різні правові інститути. Її сучасна форма постала не як самостійне новоутворення, а як синтез попередніх правових і процедурних практик – від дипломатичного посередництва до сучасних стандартів альтернативного вирішення спорів. Подальша робота міжнародних організацій над розвитком медіації, створення нових інституційних та нормативних механізмів, як до прикладу Міжнародної організації з медіації (IOMed), безумовно свідчить про зацікавленість в цьому інституті та перспективи його розвитку.

Література:

1. Крестовська Н. Медіація в міжнародних конфліктах середньовіччя та модерної доби. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 10. С. 324–331.

2. Про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами: Конвенція від 18 травня 1965 р. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_060#Text (дата звернення: 07.12.2025).

3. Істін С. О. Міжнародні стандарти медіації як альтернативного способу вирішення правових спорів та їх імплементація в умовах євроінтеграції України. *Електронне наукове видання "Аналітично-порівняльне правознавство"*. 2022. № 5. С. 420–424.

4. Dobbins R. N. UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation: From a Topic of Possible Discussion to Approval by the General Assembly. *Pepp. Disp. Resol. L.J.* Iss. 3, 2003. Режим доступу: <https://digitalcommons.pepperdine.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1160&context=drlj> (дата звернення: 09.12.2025).

5. United Nations Commission on International Trade Law. UNCITRAL Model Law on International Commercial Mediation and International Settlement Agreements Resulting from Mediation, 2018. Режим доступу: https://uncitral.un.org/en/texts/mediation/modellaw/commercial_conciliation (дата звернення: 02.12.2025).

6. United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation (adopted December 2018). Режим доступу: https://uncitral.un.org/en/texts/mediation/conventions/international_settlement_agreements (дата звернення: 11.12.2025).

7. International Bar Association. Mediation Committee. International Bar Association. Режим доступу: <https://www.ibanet.org/unit/>

Dispute%2BResolution%2BSection/committee/Mediation%2BCommittee/3011?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 04.12.2025).

8. International Chamber of Commerce. ICC Mediation Rules. ICC. Режим доступу: <https://iccwbo.org/dispute-resolution/dispute-resolution-services/adr/mediation/mediation-rules/> (дата звернення: 08.12.2025).

9. Energy Charter Secretariat. The Energy Charter Treaty (ECT) remains the most frequently invoked ІА. 11 January 2019. Режим доступу: [https://www.energycharter.org/media/news/article/the-energy-charter-treaty-ect-remains-the-most-frequently-invoked-ia/?utm_source=chatgpt.com](https://www.energycharter.org/media/news/article/the-energy-charter-treaty-ect-remains-the-most-frequently-invoked-ia/) (дата звернення: 06.12.2025).

10. International Centre for Settlement of Investment Disputes. ICSID Mediation Rules. 2022. Режим доступу: <https://icsid.worldbank.org/rules-regulations/mediation> (дата звернення: 04.12.2025).

11. Ministry of Industry and Trade of the Czech Republic. UNCITRAL Working Group III. 17 April 2025. Режим доступу: <https://mpo.gov.cz/en/foreign-trade/international-organizations-and-trade/uncitral/uncitral-working-group-iii--287067/> (дата звернення: 10.12.2025).

12. Herbert Smith Freehills Kramer LLP. Convention on the Establishment of the International Organization for Mediation signed in Hong Kong. 3 June 2025. Режим доступу: <https://www.hsfkramer.com/notes/publicinternationallaw/2025-posts/convention-on-the-establishment-of-the-international-organization-for-mediation-signed-in-hong-kong#page=1> (дата звернення: 01.12.2025).